

1502/942. 1+10.

Az Út

folyóirat a lelkipásztori
és nevelői munka számára

A l a p í t o t t a : R a v a s z L á s z l ó

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T A R T A L O M

Prédikáció-vázlatok. (I. L.)

Egyenlő-e a jók és gonoszok sorsa e világon ?

(Dr. Nagy Géza.)

Az erdélyi lelkészképzés utóbbi húsz éve.

(Dr. Gönczy Lajos.)

Vásárhelyi J.: Krisztus szolgálatában. (I. L.)

Tudománnyal . . . (Deák Gábor.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 6— PENGÓ. — EGYES SZÁM ÁRA 50 FILLÉR.

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ 6. füzet sorozat legújabb számai:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az othika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irla: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1.— Pengő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Még kapható:

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7.— P.

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4.— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Ur jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Vitéz nagybányai HORTHY ISTVÁN.

A református prédikátorok unokája volt, — azoké, akik sohasem önmaguknak, hanem Istennek szolgálatában éltek a legmagasabb munkakörben úgy, mint a legalacsonyabban, akikhez hozzátartozott a férfias hit, a haláligenő kötelességvállalás, az alázatos meghódolás a reájuk bízottak szolgálatában. Meghalt a harcmezőn, mutatva, hogy a legvégső-kig és legmesszebbre is el kell menni annak védelmében, amit Isten reánk bízott. Elvesztése gyászba borította a nemzetet, az egyházat, a családját, csak Isten Igéje vigasztalása ragyog minden sötétségen és félelmen túl: „aki Istenben hisz, ha meghal is él az!” Áldott legyen emlékezete közöttünk.

Prédikáció-vázlatok.

Némelyek és mások.

Csel. 28 : 24.

Amióta Isten a maga Igéjét hirdetteti ezen a világon, mindig megisméltődik ez az eset: némelyek hisznek, mások nem. Krisztus idejében is így volt. Hányan hallgatták közönyösen, vagy éppen gyűlölettel és megvetéssel, s hányan kapcsolták magukhoz hittel az Igét. Ma is ez látszik. A hallgatók megoszlanak.

Ez a jelenség szomorú. Hiszen Isten a maga kegyelméről szóló izenetet hirdetteti, hiszen amit prédikálnak, az az embereknek jó s azoknak fontos. Mégis látni lehet, hogyan utasítják vissza némelyek. Milyen végzetesen súlyos dolog ez. Nem akarják elfogadni, ami pedig a megmentésüket és szabadulásukat igéri. Mintha egy halálos veszélyben levő ember makacsul visszautasítaná a szabadulás lehetőségét.

Mégis úgy látszik, hogy ez Isten akaratá. Isten megengedi, hogy az ember visszautasítsa azt, amit ő kínál neki. Ő tesz választást a lelkek között. Nem akárci kapja a hit ajándékát, nem akárci fogadhatja el az üdvösség drága ígérését.

Mit tehetünk tehát errenézve? Csak azt, hogy kérjük Istent, hogy adjon hitet nekünk és mindazoknak, akik az ő akaratát hallják. Nem közömbös ez és nem lehet közömbös előttünk sem, hogy hányan és kik hallgatnak reá. De kötelességünk hirdetni másoknak és türelmesen, hittel várni, amíg mindenkinek alkalmat ad Isten a megtérésre.

Tovább épülni.

Kolossé 2 : 6—7.

Hiába ültettünk el egy csemetét, ha az a maga gyökereit nem tudja bebocsátani a talajba és nem tud táplálkozni abból. A gyökerek elszáradnak, kihal belőlük a nedvesség és a fa kipusztul. Így van a keresztyén élettel is. Hiába van a Krisztus életének csirája a lelkünkben, ha nem erősödik és növekedik. Vannak lelkek, amelyeknek az a baja, hogy megállottak a keresztyén életükben. Nem gonoszak, nem istentagadók, nem hitetlenek, mégis talán rosszabb azoknál, mert megállottak a növekedésben. A meg-

állás pedig a pusztulás. Napról-napra mennek össze, kevesebb a hitük, több a gyarlóságuk, míg egyszer olyanok lesznek, mint akiról a Biblia szól: az a neve, hogy él, pedig halott.

Azért az első dolog tudni azt, hogy mi az Urat vettük. Vettük akkor, mikor a keresztségben szólott felőlünk, mikor a konfirmációkor hozzánk közel lépett és elkötelezett az ő követésére. Ez a mi keresztyén életünk alapja. Nekünk tudni kell, hogy nem a magunké vagyunk, Krisztus hívott el az ő szolgálatára. Ezen épül minden, ebből következik az egész életünk. Nekünk olyan a Krisztus élete, mint a talaj a fának, abból kell táplálkoznunk s abban kell erősödnünk.

A másik lépés az, hogy a hívő életben gyökeret hajtson az életünk. Ahogyan a fa felszívja a táplálékot a földből, úgy kell nekünk táplálkoznia a hitből és a kegyelemből. Naponta kell táplálkoznia, az Igével, imádsággal, a szent gondolatokkal. Sokszor jön szárazság az életünkre, amint megszomjazik a fa az esőnélküli évszakokban, jönnek viharok, a szárazságban fel kell szívni a Krisztus kegyelméből az erőt, a viharokban a gyökerekkel beléje kell kapaszkodni.

Végül a harmadik lépés az, hogy gyümölcsöt kell teremni Krisztus által. Ez a gyümölcs a háládatosság gyümölcse. Csak az teremhet gyümölcsöt, aki Krisztusban van. Aki benne hisz, az bőven hozza a hála és hit gyümölcsét az ő dicsőségére.

BCU Cluj Central University Library Cluj

Az imádság három törvénye.

Kol. 4 : 2.

Ma olyan világot élünk, amikor az imádságnak különösen kell látni a fontosságát a keresztyén ember számára. Van idő, mikor az ember azt hiszi, mindent megtehet maga, és akkor egyszerre Isten megtanítja arra, hogy semmit sem tehet. Hogy élete, körülményei, jövője és sorsa egyedül Isten kezében van. Az ilyen idő lehet súlyos arra nézve, aki nem hisz, de a hívő ember számára ilyenkor megnyílik Isten hatalmának és kegyelmének a látása. Ilyenkor elhelyezi magát Isten kezében és rábízza magát az ő kegyelmes Urára.

Az imádságnak három törvényéről szól itt az ige. Az első törvénye az imádságnak az állhatatosság. Sokszor azért hiábavaló az imádság, mert ezt nem tartjuk meg. Azt hisszük, hogy csak szólnunk kell és Isten kötelességének tartja, hogy azonnal meghallgasson bennünket. Pedig Krisztus folytonosan figyelmeztet erre. Állhatatosan kell könyörögni azért, amit kérünk, türelmesen, fáradozatlanul, szüntelen bízva benne, hogy Isten megteheti, de tudva azt is, hogy csak akkor teszi meg, ha akarja.

A másik törvény a vigyázás. Ez azt jelenti, hogy ébereknek kell lennünk, nem szabad elcsüggednünk és elerőtlenednünk. Ezt mondta Jézus a tanítványoknak a Gecsemánében, erre int, mikor így szól: Vigyázzatok és imádkozzatok. Éberen kell őrködnünk

afelett, hogy míg mi imádkozunk, egész lélekkel legyünk az Úr mellett, ne gyöngüljünk el.

A harmadik törvény a hálaadás. Az imádság hálaadásból származik és hálaadásból táplálkozik. Enélkül nem imádság. Az ad nekünk jogot az imádságra, hogy Isten megváltott bennünket s hogy ezt a váltásgot megismertük és elfogadtuk. Sokszor az imádságunk azért gyenge és erőtlén, mert nincs bennünk háladatosság.

Ez a három az imádság igazi törvénye, ez által lesz imádságunk igazi erőforrás a nyomorúságban.

Az ítélet.

Ámos 7:1—9

Ámossal Isten a maga ítéletét láttatja. Nem Ámos maga akarja látni, nem ő találja ki. Látnia kell, akár akarja, akár nem, mert Isten meg akarja mutatni neki. A próféta rettegve látja az Úr ítéletét a nép felett. Isten ítélete mindig félelmes és borzasztó. Azért olyan félelmes, mert tudjuk, hogy igazságos és nem tudunk védekezni ellene. A mai világ az ítélet világa. Naponként látjuk az ítéletet. Hova meneküljünk előle?

Az ítéletet három képmen mutatja meg Isten. A gazdag sarjútermés utáni sáskajárás azt mutatja, hogyan semmisül meg mindaz, amiben a nép reménykedik, az élelem, a jövő; a tűz azt mutatja, hogyan semmisül meg maga az élet és az ország; a mérőzsinór azt, hogy méri meg Isten az ő gyermekeit Igéje mértékével. Ma mind a három itt van előttünk, nyomorúságban, halálban, életünk fenyegetetésében.

A próféta az ítélet előtt úgy áll meg, hogy Isten kegyelméhez fordul: hogyan állhasson meg Jákób, hiszen kicsiny. Isten ítélete előtt nem állhatunk meg, csak a kegyelemhez fordulhatunk. De a harmadik látomás után a kérés hiábavaló: nem bocsátok meg neki többé — hangzik Isten szava. Vajjon ez lesz-e a mi sorsunk is? Hányszor kegyelmezett Isten, most legutóbb is, mikor kiszabadított a rabságból, és mi nem tértünk meg. Csak egy módon lehet kimenekülni az ítélet alól, ha Krisztushoz fordulunk, ha megtérünk és megalázzuk magunkat előtte. Ezt kell tennünk.

I. L.

Egyenlő-e a jók és gonoszok sorsa a világon ?

A sors kérdése az emberiséget ősidőktől fogva foglalkoztatta. Hogy megérthesstük gondolkozásunk fejlődését, tisztázzuk először, hogy mi a *sors*. Ezt a szót sokan helytelenül egynek veszik a véletlennel, a jó vagy balszerencsével. Mikor az ilyen szókapcsolatokat használjuk: sorshúzás, sorsjáték stb., mindenki az előre kiszámíthatatlan eseményekre gondol. Azért pedig, hogy a sorsot a szerencsével azonosítják, egyenesen a mi jó, öreg Károlyi Bibliánk a felelős. Ez t. i. a kedvező sors kifejezés szó helyett, a különösen szívén fekvő magyarosítás kedvéért állandóan a szerencse szót alkalmazza. Így beszél a balgatagok és gonoszok szerencséjéről. (Péld. 1 : 32, Zsolt. 73 : 3.) De ha e téves félremagyarázásoktól eltekintünk, meg kell állapítanunk azt, hogy a sors *mindig az előre megszabott, határozott életrányt*, modern szóval *életstílust* jelenti. Azt a bizonyos *törvényszerűséget*, ami az egyes ember, a nemzet, egyház vagy társadalom életeseményei felett uralkodik. Az ilyen sorskérdések különösen akkor szoktak előtérbe kerülni, mikor valaki vagy valakik, egy társadalmi osztályhoz tartozó embercsoport súlyos válságba jut, tanácstalanul botorkál a körülötte zajló események tömkelegében s szeretne világosságot deríteni az ilyen kérdések felől: *mit hoz a jövő, mi a teendő, hogy a minket fenyegető veszedelmeket kikerüljünk ?*

Már ezek a kérdések is mutatják, hogy a sors titkaival való foglalkozás elválaszthatatlan az emberi lélektől. Mert az ember, amint a természettudósok megállapították, tisztán külső alkatát tekintve, szinte a leggyámoltalanabb, leggyengébb az összes teremtmények közt. Az állatoknak pld. vagy nagyobb testi erejük, ügyességük vagy csodálatos alkalmazkodó képességük van az ellenük törő veszedelmek kikerülésére. Az időjárás viszontagságai, a lesben álló betegségek, az életünket fenyegető támadások ellen mind védtelenebbek vagyunk, mint az edzett testtel vagy rendkívül finom érzékszervekkel felruházott állatok. Még az a szerencsénk, hogy Isten adott mégis valami képességet, amivel magunkat védhetjük s ami fölébe emel az állatoknak. S ez az *értelem*. Ez az a világlító lámpás, amivel kikémleljük, kiszámítjuk a reánk tóduló események eshetőségeit s ez az erőforrás, amivel felfegyverezzük magunkat a puszta élet biztosítására. Mikor az őseMBER

egy éles, súlyos kövel ledíti az első vadállatot s magának az általa elejtett állat bundájából kezdetleges ruhát készít, mikor egy barlangba vagy cölöpökre épített kunyhóba húzódik be s ott a föld gyümölcsseit a kedvezőlenebb napokra elraktározza, tulajdonképpen a maga és ivadéka sorsát biztosítja. S ha a nagyobb veszedelmek elkerülése vagy a nehezebb munkák elvégzése céljából más embertársaival szövetkezik, mindjárt előáll a vérségi alapon nyugvó család mellett a törzs s a nemzet. Ez már nem egyéb, mint az együttes, a kollektív életbiztosítás útja. Az útmutató e téren mindig az értelem, ami bizonyos tapasztalatok, gondolkodás után megantja arra, hogy mi a szükséges, a hasznos.

A sors kialakításának első tényezője tehát az értelem.

A fejlődés következő foka az, midőn az ember ráeszmél arra, hogy sorsának kialakulása az ő *cselekedeteinek minőségétől* is függ. Ha vad, ellenséges indulata őt összetűzésbe hozza másokkal s reáüditja azok haragját, előbb próbálja megfékezni önmagát, később barátságot, szeretetet mutat embertársaival szemben. Belátja azt is, hogy a mértéktelenség ételben, italban, élvezetben súlyos erőcsökkenéssel jár, ezért rákényszerül az önfegyelmezésre. S van valami, ami sokszor érthetetlenül arra ösztönzi, hogy másoknak — pusztán az összetartás, együttérés kedvéért — segítségére siessen, ha kell, még javai, élete kockáztatása árán is. A nép nagy tömege szempontjából — írja egy angol társadalombölcész, Kidd Benjamin¹ — ama föltételek, melyek között azok élnek és dolgoznak, most is nélkülözik a józan ész jóváhagyását. S mi hozzátelhetjük, hogy nemcsak most, de mindig így volt. Az ember nem tudta miért, de mindig alárendelte magát a társadalom érdekének, gondolt másokra is. Másokért, környezetéért, utódaiért, a jövőért, amikből látszólag semmi haszna sem volt, mindig dolgozott, küzdött, áldozott. Nincs észszerűlenebb, mint egy háború. S mégis hányan áldozták és áldozzák fel életüket abban, csak-hogy az együttes sorsot biztosítsák! Az ilyen érthetetlen, de belső parancsra születő tettekből áll elő az *erkölcsi cselekvés* s ezek határozott iránya, *a jellem*.

Ez már nemcsak az egyén, hanem a *közösség* s az *utódok sorsát is biztosítja*.

Aztán egyszerre csak a lélek arra a tudatra ébred, hogy az ilyen tetteknek világjelentősége, *kozmosz értelme* is van. A világmindenség s az abban uralkodó Hatalom eddig is sokszor nyugtalanította őt. Hiába gondolkozott, számított előre, mert Valaki sokszor egészen más eredményeket hozott ki munkájából, mint amit remélt. A kezdetleges, sőt a mai ember legfájdalmasabb tapasztalata az, hogy a világ igazgatásában sokszor az ő érdekeivel homlokegyenest ellenkező intézkedések érvényesülnek. Gyönyörűen fejezi ki ezt egyik erdélyi költőnk:

¹ Társadalmi evolúció. Ford. Geöcze Sarolta. Budapest, 1905. 68 l.

Állunk az Elemek harcában,
 Verejtékből s vércseppből mind többet hullatunk.
 Végtelen titkos erőkkel vitázunk.
 Az ég összekúszálja álmainkat,
 Rózsagyunkat szétzilálja Szélvész,
 Vihar zenél a menny kápolnájában.
 Föld pitvarában megrepegnek Hangyák.
 Amit vetettünk, árvíz ágyába hull,
 Kiserkedt vetésünk összeassza hőségg,
 Dörg Isten követeként és felettünk csatáz
 Titkos, szent erő, nagy Villamosság.
 Levegő, Nedvesség, elpusztító Jegyek.
 Lám — minden így ural,
 Komor a föld és sötét ravatal...²

Ki vagy Te? — kérdi az ember ettől az ismeretlen, félelmes Hatalomtól, aki a felette levő erők játékába belesodorja őt. S e kérdésre felel a sok vallás az ő különböző tanításaival. Mert ezek arra rendeltettek Pál apostol szerint, hogy *keressék* az Urat, ha talán kitapogathatnák Őt és megtalálhatnák, jöllehet, bizony nincs messze egyikönkől sem. (Csel. 17:27.) A sok költői szépségű mythologia a világ előállításáról és kormányzásáról, mind Isten titkát akarja megoldani, a sok felsíró ének és imádság és felcsapó áldozati tűz, mind az ő tetszését keresi, a jóslások, próféciák, különböző szertartások kíséretében, mind az ő előre nem látható tettei felől akarnak felvilágosítást, védelmet nyújtani.

A sors irányításának, biztosításának egyik legfőbb eszköze a vallás.

Ez pedig akkor éri el a tetőpontját, amikor az ember belátja azt, hogy az ő erkölcsi cselekedetei és Isten akarata közt szoros összefüggés van. Hogy azok a tettek, amiket ő eddig úgyszólván ösztönszerűleg végzett saját emberi mivoltának és a közösségi élet biztosítása érdekében tulajdonképpen Isten örök törvényeiből, *szent akaratából* származnak. Ha ezzel összeütközik, testi és lelki élete siralmas mulásra jut, de ha enged annak, áldás, élet várakozik reá. A legvilágosabban áll ez előttünk Izrael vallásában, az Ószövetségben. Mikor a nép el akarja foglalni Kánaán földét, Józsué ez Úr parancsára felállítja a 12 törzs képviselőit, ezeknek véneit, bírait és vezéreit, felét a Garizim, felét az Ebál hegy felé s velük mondatja el azoknak az áldásoknak és átkoknak a sokaságát, amik várnak az isteni parancsok megtartóira és megrontóira. (Józs. 8, 30—35.) Hát bizony ezek az áldások főként érzéki természetűek: földi gazdagság, jótermés, hatalom, családi boldogság és csak szerényen húzódik meg ezek közt az az ígélet, hogy az Úr felkészít téged magának szent néppé és megérleli majd a földnek népe, hogy az ő nevéből neveztetel. (V. Móz. 28:9, 10.) Az átkok szintén földi természetűek s talán a legbosszantóbb az,

² Bartalls János: Elemek harcában.

hogya engedetlenkedsz, a te életed kétséges lesz majd előtted; és rettegni fogsz éjjel és nappal és nem bízol életedben. (V. Móz. 28: 66.)

Amilyen egyszerű és világos megoldása ez a sorskérdésnek, éppen annyi ellentmondást zúdit a való élet azokra, akik ezt elfogadják. Hogy a Biblia tárgykörében maradjunk, ott van a kegyes Jósias király példája, aki a sok bálványozás után helyreállítja Jehova igaz tiszteletét s mégis elesik az egyiptomi király elleni harcban, országa pedig elveszti függetlenségét. (II. Krón. 35, 36.) Jób „feddhetetlen, igaz, istenfélő és büngyűlőt” s mégis a gonosztevők közé számláltatik a kereszten. Az első keresztyének egy romlandó világ szent magvát képezik és sorsuk évszázadokon át kegyetlen üldöztetés. Vagy vegyünk egy mai példát: az istenfélő finn nép elveszti a háborút a vallásellenes és az erkölcsi parancsokkal nem törődő orosz tömegekkel szemben. Az ilyen és ehhez hasonló jelenségek sok nagy lélekben megrendítették már az egyetemes isteni igazságszolgáltatásban vetett hitet. Közismeretek pld. Arany János sorai:

Majd ha látod, érzed a nyomort,

Melyet a becsület válla hord:

Megtíporva az erényt, az észet,

Míg a vétek irigységre készít

S a butának sorsa földi éden,

Álljon a vallás a mérlegen.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az utolsó sor egyúttal mutatja is azt, hogy hol van e kérdés megoldása: egyenlők-e a jók és gonoszok sorsa e világon? A felelet: *a hitben, illetve ennek gyökerében, az Isten igéjében.*

Olvassuk el csak figyelmesen, hogy milyen választ ad kérdésünkre az Ótestamentumnak egy klasszikus helye: a 73. zsoltár. Ennek írója szintén „irigykedik”, mint a nagy magyar költő a gonoszok szerencséjére, mert ő minden nap nyomorgattatik. Aztán Isten szent helyén mégis megérti azt, hogy azoknak sorsa rettegés, pusztulás, az övé pedig élő, *boldogító közösség* Istennel. „De én mindenkor veled vagyok, te fogod az én jobbkezemet... Isten közelsége olyigen jó nekem. Az Úr Istenbe vetem reménységemet, hogy hirdessem minden te cselekedetedet.” Ugyanígy dönt Pál apostol a Római levélben: Nyomorúság és inség minden gonoszt cselekedő ember *lelkének*, zsidónak először, meg görögnek. Dicsőség pedig, tisztesség és békesség minden jót cselekedőnek, zsidónak először, meg görögnek (2:9, 10). S tudjuk, hogy ez nála nem pusztán szó, mert boldog, irigylésreméltó embernek tartja magát Festus előtt még a bilincsek között is (Cael. 26: 29).

Ezzel teljesen megegyezik református vallásunk tanítása a kétfős elválasztásról, vagy *predesztinációról*. Ez a tan t. i. azt a letagadhatatlan tényről, hogy egyesek állandóan távol élnek az Úrtól s kárhózatba rohannak, mások pedig az ő közelében s üdvösségre

jutnak, magával az élő Istennel hozza kapcsolatba s azt mondja, hogy ez olyan titok, aminek okát megmagyarázni sohasem tudjuk. Csak attól óv, hogy a kétféle embertypust a földi sors szerint különböztessük meg. Egy régi kálvinista tudósunk, Debreceni Ember Pál Irja Garisim és Ebál c. munkájában: „Az olyatén világi külső állapotokról nem lehet az isteni titkos szerelet, avagy gyűlölség felől bizonyos és csalhatatlan ítéletet tenni... *e világi gazdagság, avagy szegénység jó, avagy gonosz szerencse s minden, ami kívül az ember érzékenységebe tűnik... nem megcsalhatatlan jele az Isteni szereletnek, avagy gyűlölségnek.*“ Tovább pedig megállapítja, hogy az elvetett ember jellemvonása az, hogy „szentségtelen, ördögtagja, bűn rabja és szolgája“, amiért kizáratik az örökségből. Az üdvre rendelt embernek pedig az, hogy szereti az Istent, az ő szent beszédét, a szent életet s akármilyen rajta, boldog és szerencsétlen állapot, azt mind lelke javára és üdvösségére tudja fordítani.³ *A jók és gonoszok sorsa tehát e világban nem egyenlő.* Bár látszólag ugyanazokat a terheket hordozzák, egészen más lélekkel hordozzák azokat. Egyik bűnös, keserű, kétségbeesett lélekkel, a másik örvendező, hívő, tiszta szívvel. A menny és pokol harcának így *elsősorban* szívünkben kell eldőlnie. Ez határozza meg a jók és gonoszok sorsát.

De ez a döntés a *külső életben is kifejezésre jut.* Nem szabad nekünk sohasem visszahúzódnunk a tisztán lelki, szellemi keresztyénség kényelmes álláspontjára s a híveket állandóan csak ezzel biztatni:

Van jó lelkiismereted,
Elég, ezzel beérheted.

Vagy csupán ezel a távoli vigasztalással:

A halál mindent elvégez
Bajnak, bűnnek akkor vége lesz,
Légy csendes szívvel!

Nekünk hinnünk és hirdetnünk kell azt, hogy az Isten szerinti ember földi élete is áldottabb és eredményesebb, mint a hitetlené s hogy a Mindenhatónak van ereje arra, hogy a megtisztult s neki engedelmeskedő lelket *külső javaival* is megjutalmazza. Az előbb említett angol szociológus megállapítja azt, hogy azok a népek, amelyek elismerik a társadalom fenntartásához szükséges erkölcsi erő *észfeletti* szentesítését, tehát a valláshoz, a keresztyén hithez ragaszkodnak, sokkal életképesebbek, mint azok, akiknél az egyoldalú, érzelmi kultúra fejlődött ki. Ezeket a népeket — s itt hivatkozik Franciaország példájára — a természetes kiválasztás úgy kigyomlálja, mint bármi egyéb alkalmatlan gyomot.⁴ Ebből a tételből mi úgy a nevelésre, mint saját nemze-

³ Kolozsvár, 1742. 145., 146., 147., 150. l. Hasonlóan tanít Béza, I.: *O. Ritschl: Dogmengeschichte des Protestantismus.* Göttingen, 1926. 297. l.

⁴ U. o. 282—290. l. A könyv tehát megpróbálja a darvinizmus érvényét a hit álláspontján magyarázni.

tünkre nézve fontos következtetéseket vonhatunk le. Ha a család és iskola életképes egyéneket akar nevelni, az egyoldalú, értelmi kiképzés helyett elsősorban hittel kell, hogy megajándékozza azokat. Másfelől pedig a nemzeti élet csak akkor lesz egészséges, ha annak gyökerei a bibliai hitbe nyúlnak alá. *A sokat hangoztatott nemzeti sorskérdés tehát csak a hit alapján oldható meg!* Így lesz a mi magyarságunkból nemcsak *végzet*, amint egyes dekadens költők hirdetik, hanem Istentől nyert *küldetés, hivatás*, aminek férfias bátorsággal helyt kell állanunk. Csak így teljesedik be rajtunk a 37. zsoltár 6. verse: Felhossa a te igazságodat, mint a világosságot és a te jogodat, miként a délt.

S ami áll a népeletre, az áll a *családok és egyének sorsára* is. Honnan van az, hogy egy-egy gyülekezetünk legerősebb támaszai, legbuzgóbb hívei igen sokszor még mindig azokból a családokból kerülnek ki, amelyeknek elődei is századokkal ezelőtt annak fenntartásában, építésében leginkább buzgólkodtak? Onnan, hogy igaz az Úr ígérete: Irgalmasságot cselekszem ezeriziglen azokkal, akik engem szeretnek és az én parancsolataimat megtartják (II. Móz. 20 : 6). S honnan van az, hogy sokszor egy-egy istenfélő családapa, vagy családanya a legsúlyosabb életviszonyok közt is elő tudja teremteni gyermekei részére a mindennapi kenyeret és életük fenntartásáról, bölcs és helyes irányításáról a legnagyobb kísértések közt is tud gondoskodni? Onnan, hogy beteljesedik rajtuk a Krisztus ígéje: Keressétek először Istennek országát és az ő igazságát, és ezek mind megadatnak néktek (Máté 6 : 33). Az evangéliumi hit nemcsak boldogítja a lelket, hanem az élet külső folyását is megváltoztatja. A tékozlóból takarékos, a kicsapongóból józan, mértékletes, a hanyagból kötelességtudó, a háborgóból békességes lelkű lesz. Ezek mint jótékony angyalok röpködnek előtte, eltávolítják úljából az élet súlyos veszedelmeit, a nyomorúságot, a betegséget, a méltatlan támadást s kedvessé teszik őt embertársai előtt. Egy új *életsors* alakul ki, amelyben a hit mellett az erkölcsiségnek, sőt az értelemnek, a szó helyes értelmében vett kultúrának is nagy szerepe van s aminek értéke, gyümölcsözése az Istentől vett jósnak legszebb jutalma. S ez egyúttal előjele, kezessége annak, hogy az örökkévaló Király, a mi Urunk Jézus Krisztus győzni fog e bűnös világ felett.

Dr. Nagy Géza.

Az erdélyi lelkészképzés utóbbi húsz éve.

Harmadik sajátossága a tervezetnek, hogy ki akarja bővíteni a Fakultás oktatói munkáját: a szorosabb értelemben vett lelkipásztorképzés mellett szükségesnek tartja berendezkedni a *gyülekezeti és missziói segéderők képzésére és a református középiskolák leendő tanárainak világnézeti képzésére*. A segéderők, lévíták és diakonusok képzését legfeljebb egy éves tanfolyamon óhajtja végbevenni. A tanárok nevelését úgy, hogy a tanárjelöltek a theológusokkal teljesen egyenlő nevelési szabályok alatt a theologiai internátusban nevedjenek és heti 3—4 órában exegetikai, históriai, szisztematikai és pedagógiai tárgyakat hallgassanak a theologiai kollokvium kötelezettséggel. A diakonusképzés csak terv marad. Annál nagyobb erővel indul meg a *lévitaképzés*. 1921-ben egy négy hetes lévitaképző tanfolyamot rendez a kerület a Fakultáson, később tanfolyam nélkül, olyan amilyen otthoni előkészület után jelentkeznek léviták vizsgálatra a tanítók és 1920 től 1925 ig 137 lévita nyer képesítést, míg aztán maga az egyházkerület be nem szünteti a lévitaképzést, mint a theológusok létszámának megnövekedésével, a veszélyeztetett véghelyek üres állomásainak belöltésével szükségtelemmé vált intézményt. Lévita képesítés volt az 1900—1909. években, amikor 4 vizsgán összesen 9 tanító nyert képesítést. 1920 augusztusáig szünetelt, amikor 1 tanító képesítetett. 1920—25-ben 14 alkalommal tartott lévita vizsga. 1921 szeptember 9 ére összehívott vizsgálaton 53 an állottak elő. Később, az 1927-es szabályzatban intézményesen rendezi a lévitaképzés kérdését, de több lévitát nem képez az egyházkerület.

Mint a lévitaképzésnél jobb megoldás, mindjárt a kezdetnél fölmerül a *lelkésztanítóság* gondolata is. Az 1921. évi kerületi közgyűlés 86. számú határozata kötelezővé teszi minden theológusra nézve a tanítói oklevél megszerzését. Erre való előkészületül az 1921—22. tanévben kötelező tárgyként bevezetik a népiskolai módszertan és a népiskolai tanítási gyakorlatok előadását, megnyerve ezeknek előadására a volt állami tanítónőképző kiváló igazgatónöjét. A lelkésztanítóság gondolata még fölvetődik a következő években, de hamarosan le kell venni a programról, mert olyan akadályok gördülnek a megvalósítás útjába, hogy azok leküzdése lehetetlennek látszik. Ez a nagyvonalú, erdélyi lelkészképzésünknek alapjait lerakó tervezet szűkkeretűnek bizonyul: nem tud az erdélyi református egyház szükségein túlnyúló feladatokról.

Teljesen a kisebbségi sorsba zuhant, egzisztenciájáért élet-halál harcra készülő egyház minden eshetőségre fölkészülő elszántsága nyilatkozik meg abban a javaslatban, amelyet Nagy Károly püspök az 1922. évi egyházkerületi közgyűlés elé terjeszt 52. jkvi. sz. alatt, s amely a következő 9 pontot tartalmazza: 1. kifűnű és jeles képesítűsű oklevellle rendelkező tanítűk a theologiára felvehetűk; 2. a Biblia eredeti nyelveinek tanulmányozása fakultatívva tételik, helyettűk kötelezővé lesz a magyar bibliatanulmányozás; 3. az eredeti bibliai nyelveket egy évig mindenki hallgathatja, a 2 évtűl csak azok, akik erre alkalmasok; 4. külön megállapítandűk azok a tárgyak, amelyeknek hallgatása és tanulmányozása a theologiai doktori fok elnyeréséhez szűksűges; 5. a lelkűsi képesítés megszerzéséhez nyolc félév szűksűges; 6. tanterv ennek megfelelően dolgozandű ki; 7. kidolgozandű olyan lelkűsnevelési rendszer, mely szerint a jelűltek az egész tanfolyam alatt teljes mértűkben, egész életrendűk, minden idejűk és minden munkájuk tekintetűben az intézet és az egyház rendelkezése alatt állanak; 8. a nem a theologiai doktori fokozat tanulmányi rendjét követű theologusok kötelesek a tanítűi oklevelet megszerezni; 9. a theologiai doktori fokozat megszerzésére azok jogosultak, akik a bibliai exegezist az eredeti nyelveken hallgatták.

Hiába próbálkozuk Nagy Károly püspűk tekintélye egész sűlyával elfogadtatni e javaslatot, az egyházkerületi közgyűlés leveszi napirendűl azzal, hogy adassűk ki véleményezésre az egyházmegyűeknek. A hozzászűlűsűkbűl megítűlhetűleg, fűltette e javaslattól a lelkűszűképzűs színvonalát.

Ezt a javaslatot dolgozza át a theologiai tanárkar 1923 jan. 6-án, 75. jkvi szűm alatt olyanformán, hogy a legalább jeles képesítűsű tanítűk felvételűt javasolja, de a bibliai nyelvek tanítűsát fenntartja, úgy, hogy a görűg is ezután a héberhez hasonlóan a theologián tanítűsűk. A lelkűszűképzűs csűcsponjtja a keresztyén nevelűs, legyen a hallgatókban személyes életerdűvé az Ige. A tantervbű fűlveszi az újsűzűvetsűgi görűgnyelvet és a magyarnyelvű exegezist. A gyakorlati theologiát, különűskűppen a gyakorlatokat, elűtűrbe helyezi. Elgondolása szerint a theologiai tanulmányozás elsű két éve a tudományos alapvetűst, a másik kettű a gyakorlatba valű bevezetűst szolgálja. A tudományos szemináriumokban nem minden hallgató köteles résztvenni, de azok, akik a tudományos munkában nem vesznek részt, kötelesek megszerezni a tanítűi oklevelet. Az ifűsűsűg egész élete az intézet irányítűsa alá kerül. Nyáron is kötelesek végezni a kijelűlt gyakorlati munkákat. Kötelesek évkűzben a kolozsvári gyűlekezeti munkában résztvenni.

Ez a javaslat, amelyet a tanárkar püspűk kívánsűgára készűt el, nem kerül közgyűlűs élű, nem lép életbe. Részben azért, mert a theologiai hallgatók szűma ugrásszerűen megnű, részben, mert más, sűrgűsebb teendűk foglalják le az egyház figyelműt.

1927-ig, amikor megállapítja az egyházkerűlet az új lelkűszűképzűsi szabályzatot, nem is foglalkozuk e kérdűssel a kerűlet. De

ez idő alatt is állandó módosításokon megy át a theologiai tanulmányi rend. 1923—24 ben egy belső, a tanárkar által alkotott ideiglenes szabályzattal igyekszik az intézet a belső jó rendet és fegyelmet biztosítani. 1926—27-ben kezdik meg az azóta állandósult félévi theologus konferenciát és ugyanebben az évben vezetik be az első évesek fogadalomtételét.

Ennyi vajudás, próbálkozás után 1927-ben, 45. jkvi szám alatt alkotja meg az egyházkerület az új theologiai rendtartást, mely „*Szabályzat a lelkészképzésről és képzésről az erdélyi református egyházkerületben*” cím alatt látott napvilágot, mint az elszakított erdélyi egyházkerület első lelkészképzési szabályzata.

Ez a szabályzat a kisebbségi sorsban élőket nyolc esztendő tanulságait vonja le. Ez a tanulság elsősorban az, hogy a lelkészképzés színvonalát nem alább szállítani, hanem emelni kell. A tervben annyi a változás, hogy a kötelező tárgyak közé fölvételik a Szentírás tartalmi ismerete, és a hitvallásismeret, azonkívül közgazdasági és jogi ismeretek. A lelkészképzés színvonalát védi azzal, hogy véget vet a gyorstalpaló lévitaképzésnek: két esztendő tanfolyamhoz kötvé a lévita-oklevél megszerzését. Leglényegesebb, hogy intézményesen lelkésznevelő intézetté teszi a Fakultást. *Az 1. évet előkészítő évvé teszi,* elkülöníti a többitől és a minősítő vizsga beállításával lehetővé teszi az arravalóságnak nemcsak az eddig szokásos módon a tanulmányi eredmény és a fegyelmi szabályzat korlátai közötti megtételét, hanem ezeken felüli, paragrafusokba nem fogható lelki mérték alatt. Az intézet nevelői karakterét húzza alá az ünnepélyes fogadalomtétel, *mellyel az ifjúévesek* átlépi a küszöböt. A nevelői karakter különösképpen abban mutatkozik meg, hogy a legtöbb és alapvető különbség a *nevelési szabályokban*, az internátusi és konviktusi élet, általában az együttélés rendjében található. Mindenütt az evangéliumi követelményt állítja előtérbe. Bele akarja gyakorolni a hallgatókat egy olyan keresztyéni életrendbe, amely az igazi lelkipásztori otthonnak és munkának a megszentelője lenne. Építsék a hallgatók nemcsak a saját, hanem az egymás és a családjuk hitét. Még nyáron is legyenek benne ebben a munkában, éljenek ebben a légkörben. Ezért kötelezőleg bevezeti a *nyári munkaprogramot*, amely egyfelől rákényszeríti a hallgatókat, hogy a nyári pihenés ideje alatt is rendszeresen foglalkozzanak a Szentírással, valamint a theologiai studiumokkal, másfelől a gyülekezeti munkában való részvételt is kötelességükké teszi. Rendezi e szabályzat a *különbözeti vizsgálatoknak* a kérdését, útját vágva a más egyházak lelkészei könnyelmű és könnyű ájtóvetelének azzal, hogy két esztendei egyháztagságot és két félévi kollokviumhoz kötött theologiai tanulmányozást szab meg a különözeti vizsga előfeltételül. Szabályozza a *református tanárképzést* is a theologus-tanárjelölt rendszer bevezetésével és lehetővé teszi a már szolgálatban levő felekezeti tanároknak a lelkész képzés megszerzését.

1927 szeptember 1-ével lép hatályba ez a szabályzat és 12

évig van érvényben. Állandó módosításon megy át ezalatt. Már a következő évi kerületi közgyűlés elé 4 szabályrendelet kerül ki-egészítésképpen: 1. a *theológiát végzett nők egyházi alkalmazása és szolgálata*, 2. a *theologus tanárképzés végrehajtása*, 3. a *középiskolai vallástandrok képesítése*, 4. a *theologiai hallgatók közgazdasági és jogi oktatása*. A nőkre vonatkozó javaslatot leveszik napirendről. A közgazdasági és jogi ismeretek megszerzését a III—IV. évesek számára a második félévben rendezett napi két óras előadással egy hétig, vagy napi egy óras előadással két hétig tartó kurzussal oldja meg. A gazdasági, jogi ismereteknek ilyen módon való közlése nagyon rövid életű, mindössze egy esztendőben történik meg. A theologus tanárjelölt rendszer is hamar megbukik: 1932-ben 64. jkvi szám alatt, mint végrehajthatatlant felfüggeszti a kerületi közgyűlés.

Ez a — kívülről nézve kapkodásnak nevezhető — állandó forrongás, keresés jellemzi a két szabályzat közötti 12 esztendőt. Ezek a módosítások és pótlások, melyek a 12 év alatt történtek, két pontra irányultak. Egyfelől a *Fakultásnak nevelő intézettel való kiépítését akarják teljessé tenni, másfelől a kisebbségi helyzet által megkívánt módosításokat viszik végbe úgy a tanulmányi anyagon, mint a tanulmányi renden.*

Az első célt szolgálja az 1931—32. tanévben az I. évesek tanrendjébe beiktatott új kötelező kollégium: A lelkipásztor és a társasélet, amelynek az volt a rendeltetése, hogy az ifjúságot, megismertetve vele a társadalmi élet szokásait, a lelkipásztornak ezekkel való életét, alkalmasabbakká tegyék a társadalmi életben való forgolódásra. E kollégium beállításában különösképpen kifejezésre jut az a felelősség és gond, mellyel a Fakultás a rábizott ifjúságot minden vonatkozásban nevelni akarja. A zárt nevelőintézet követelményéből önként folyt az alábbi két rendelkezés. Az 1932—33. tanévtől kezdve minden év elején négy konferenciát előadást tartunk az I. évesek számára (Mit vár tőlem a theologia és mit várok én a theológiától? Az intézeti rend. Hogyan tanulmányozzak? A tiszta élet.), melyek az igazi, gyümölcsöző theologus életbe akarják bevezetni az intézet küszöbét átlépő ifjakat. És 1931-től, mint az ünnepélyes felvétel ellenpárját és mint az egyházi szolgálatba való kibocsátás ünnepélyes aktusát, bevezetjük a végzett hallgatóknak a záróünnepélyen való *kibocsátását*, illetőleg az egyházkerületnek való átadását.

A második célt: a kisebbségi helyzetből fakadó feladatok eredményesebb hordozására való felkészítést, három kezdeményezés szolgálta.

Az egyik kezdeményezés a *falumunkába* a nyári munkatábor által való bevezetés a Fakultás felügyelete és irányítása alatti intézményes biztosítása lett volna. 1936-ban sikerült engedélyt nyerni arra, hogy egy kolozsmegyei kisközségben, Bábonyban július 28—augusztus 12-ig hallgatóink arra önként vállalkozó csoportja más református egyetemi hallgatókkal együtt munkatábort

létesíthessen s ez idő alatt felvegyék a falu települési, történeti, néprajzi stb. adatait és útkészítéssel, meg egyéb testi munkával segítsenek a falu bajain. Hogy milyen nagy szükség volt erre a kezdeményezésre, arra vonatkozólag csak azt a konkrét okot emlitem meg, hogy az abban az időben nagy lendülettel folyó és szép eredményekkel biztató, nagy szakértelemmel vezetett román falukutató munka a maga pompásan vezetett munkatáboraival annyira vonzotta a magyar ifjúságot is, hogy az a veszedelem fenyegetett, hogy ifjúságunk ennek a munkának a révén nagyon erős és nehezen kivédhető román hatás alá kerül. Sajnos a belpolitikai viszonyok alakulása a munkatábor továbbfolytatását lehetetlenné tette. (Részben e munkatábor által gyűjtött anyagot dolgozta fel a táborot vezető dr. Szabó T. Attila az Erdélyi Múzeum 1939. évi 1—2. füzetében: Bábony története és települése címen.)

A másik kezdeményezés abból a meggyőződésből indult ki, hogy a lelkészképzés kérdéseit kielégítő módon a jelenlegi tanulmányi keret kibővítése nélkül megoldani nem lehet.

1933-ban merül fel először a gondolat, hogy a theol. tanfolyamot *egy évvel meg kell hosszabbítani*. Nevezetesebb indokai a következők voltak: 1. az I. évnél a középiskolai tanulmányokról a főiskolaira átvetendő speciális előkészítő évvé való átalakítása folytán, a sajátos theologiai tanulmányozásra használatos idő megbedett; 2. s meglevő magas óraszám a tanulmányozásnak nem kedvező; 3. a theológiáról kikerülő ifjúság nem tud megfelelni a speciális helyi és idői követelményeknek, a tanult anyag holt töke marad, amelyet sem személyes birtokává tenni, sem kellőleg gyümölcsöztetni nem képes; 4. az egyházi közvélemény sürgette a lelkészképzés gyakorlatibbá tételét.

E terv, bár részletesen kidolgoztatott az V. évfolyamnak a tanterve is, papíron maradt, míg a csombordi gazdasági iskola megnyílt, a lelkészek anyagi helyzetének súlyosbodása nem tereli a figyelmet a lelkészképzés terén is a gazdasági és szociális kérdésekre. Így jelenik meg 1935 július 30-án dr. Makkai Sándor akkori püspöknek „*Tetőzzük be a lelkészképzés reformját*” című cikke a Református Szemlében. A jelenlegi túlterheltség megszüntetése, a gyakorlati előkészület megadása, a sajátos lelkészi munkára való felkészülés érdekében a theologiai tanfolyam V. évesre való kibővítését javalja úgy, hogy az V. évfolyam a nagyenyedi Bethlen kollégiumban nyerjen elhelyezést, hogy ezáltal egyfelől nyerjen szoros kapcsolatot a kollégium gimnáziumi és tanítóképző tagozata, valamint a csombordi gazdasági iskola növendékeivel, másfelől a Hangya központ útján a szövetkezeti életbe, az enyedi gyülekezet útján pedig a gyülekezeti munkába nyerjen bevezetést.

Az 1935. novemberi egyházkerületi közgyűlés, miután a Makkai kezdeményezése alapján az érdekelt intézetek, a theologiai Fakultás és az enyedi kollégium tanárkara részletes tervezetet dolgoztak ki, kötelezővé teszi az V. évfolyamot, hogy azon az ifjak tervszerűen és rendszeres formában sajátítsák el azokat a gyakor-

lati ismereteket, melyeket eddig a segédlelkészi szolgálatban esetlegesen és hiányosan szerezhettek meg. Mivel az idő rövidsége miatt nem volt kellő módon előkészíthető az V. évfolyam, az 1936/37. tanévben 1936 nov. 15.—1937 május 15-ig *segédlelkészi tanfolyam* címén (így kérte az Igazgatótanács a kormányengedélyt azzal a gondolattal, hogy esetleg a régebben végzett segédlelkészeket is berendeli Enyedre tanfolyamra) kezdődött meg az V. évfolyam a kollégium rektor-professzorának, a tanítóképző vallás-tanárának és egy berendelt theol. magántanári képesítéssel bíró lelképásztornak (Dávid Gyula akkor árapataki lelkész) a vezetése alatt. Tárgyai: exegézis heti 4, ker. hit- és életkérdések 4, egyházismeret 2, egyh. igazgatási gyakorlatok 2, missziói munkák rendszere 1, vallástanítási gyakorlatok 2, jogi ismeretek 1, szövetkezeti ismeretek 1, iskolaigazgatás 1, magyar irodalomtörténet 2, román irodalomtörténet 2, alkotmánytan 1, egészségtan 1, növénytermesztés 2, állattenyésztés 1, mezőgazdaság és állattenyésztési gyakorlatok 2, kisállattenyésztés 1, gyümölcs- és szőlőkezelés 1, állategészségtan 1, összefoglaló gazd. ism. 1, állatgyógyászati, kertészeti és gyümölcsészeti gyakorlatok 2, összesen heti 36 órában. Ezenkívül gyülekezeti és istentiszteleti teendőket végeztek. Két nap a gazdasági tárgyak előadása a csombordi gazdasági iskolában történt.

Az 1937 novemberi ker. közgyűlés 33. jkvi sz. alatt az V. év kérdését szabályozta. Eszerint az 1937/38. tanév október 15-én kezdődött meg az *V. évfolyam munkája Nagyenyeden*, a Bethlen-kollégiumban. December 1-ére Kolozsvárra jöttek a hallgatók a theologiai és szellemtudományok hallgatására. Enyeden heti 20 óra gazdasági előadás és heti 6 óra lelképásztori munka volt az elfoglaltságuk. Ez utóbbit főként a Bethlen-kollégium és a gazdasági iskola növendékei között végezték. Ezenkívül ellátták a gazdasági iskola egyik internátus felügyelői munkakörét. Sőt a kolozsvári tartózkodásuk alatt is végezték a csombordi gazdasági iskola növendékei közötti munkát, hétről-hétre a megállapított terv szerint más és más V. éves útván le szombat déltől vasárnap estig a preces, istentisztelet, konferencia tartására. A Fakultáson a következő előadásokat kapták: Ó- és újszöv. exegetika heti 3, összehasonlító dogmatika 2, ekklesiastika 2, poimenikai gyakorlatok 1, egyh. törvények és ügykezelés 2, homiletikai szeminárium 1, vall. tan. gyak. 1, erdélyi művelődéstörténet 2, jogi ismeretek 1, román nyelv 2, néptudomány 2. A néptudomány óráin a következő kérdések kerültek előadásra alkalmi előadókkal: népnyelvi gyűjtés, nyelvjárás-kutatás, helynév- és települési kérdések, templomstílusok, műemlékeink védelme, tudnivalók a református iskolaügyről, egyházközségek vagyon- és pénzkezelése, az egyházat közvetlenül érintő adótörvények, adóügyi eljárások, klenodiumok ismertetése, kezelése, őrzése, az Erdélyi Múzeum, Teleki-téka, Székely Nemzeti Múzeum, a román egyházak helyzete. Ezenkívül heti 2 órai bel-missziói munka és a II. félévben egy egész heti segédlelkészi

szolgálat valamelyik kolozsvári paróchián. Május 2-án ismét Nagy-enedre ment le az évfolyam gazdasági tanulmányra. Június 15-ig kellett volna ott lenniök és akkor vizsgálatra vissza kellett volna térniök Kolozsvárra. Május 28-án azonban a román földmivelési miniszter megtiltotta, hogy a theologusok a gazdasági iskolában lakjanak és tanulmányozzanak s így hazabocsáttattak június 15-ig, amikor Kolozsvárra kellett jönniök. Az V. év a Fakultás teljes jogú és kötelezettségű tagja volt, bár a Szabályzatba még nem iktattatott be. A legációkedvezményben is a többiekkel egyenlő módon részesültek.

Az 1938/39. tanévben az V. évfolyam, tekintettel a román földmivelésügyi miniszter tilalmára, az egész évet Kolozsváron tölti. A gazdasági előadásokat a II. félév végén, hat hét alatt tartottuk meg az Erdélyi Gazdasági Egylet által kiküldött előadók vezetése alatt.

A harmadik, az V. évvel kapcsolatos kezdeményezés az 1937/38 évben történt. A 33/1937. jkvi számú egyházkerületi határozat avégből, hogy szilárdabb alapra fektesse a gazdasági képzést és hogy lelki kapcsolatot teremtsen a leendő lelkipásztorok, a leendő tanítók és a leendő presbiterek között, a *Fakultás többi hallgatóit* (eredetileg csak a III—IV. éveseket) *tanulmányi látogatásra rendelte ki az enyedi kollégiumba* azalatt az idő alatt, amíg az V. évfolyam Kolozsváron tanulmányoz. Kötelességük volt, hogy gazdasági előadásokat hallgassanak és preceseken, bibliaórákon, konferenciákon foglalkozzanak a kollégium mindkét tagozata és a csombordi gazdasági iskola növendékeivel. Ezek a tanulmányi látogatások a tanév második felében négy csoportban, két-két heti időtartammal meg is történtek azzal a változtatással, hogy nem csak a III—IV., hanem mind a négy évfolyam hallgatói beosztást nyertek. Február 10 től április 6-ig bonyolódott le a négy csoport látogatása. Az egyes csoportokba vegyesen, lehető arányosan voltak a négy évfolyam tagjai beosztva, hogy a tanulmányi látogatás ideje alatt is zavartalanul folyhasson a Fakultáson is az élet. Az V. évfolyamnak a román miniszter által a csombordi iskolából való kitiltása következtében az I—IV. évfolyamok látogatását is beszüntettük annyival inkább, mert ezeknek a látogatásoknak irreverenda tendenciát tulajdonított a nagyenyedi románság és egyik román lap támadást is intézett emiatt a kollégium és a theologia ellen.

Az ilyen előzmények és előkészületek után az 1939. évi november 25—26-i egyházkerületi közgyűlés 35. jkvi szám alatt fogadja el a „*Szabályzat a lelkészképzésről és képesítésről az erdélyi református egyházkerületben*” című, ma használatban levő tanulmányi és nevelési szabályzatot.

Ez a szabályzat a *tanulmányi időnek öt esztendőre való fel-emelésével szükségessé vált módosításokat viszi véghez és ezzel kapcsolatosan befejezi a Fakultásnak lelkésznevelő intézetté való átforgalmását.*

A tanfolyam *három tagozódást* nyer: 1. az első év, mint kiválasztó és előkészítő év, csak a filozófiai tárgyakat hallgatja együtt a II. évfolyammal, egyébként egészen el van különítve. 2. A II—III—IV. évfolyam képezi a középső tagozatot, mely a szorosabb értelemben vett elméleti képzés tagozata. Ennek a tagozatnak két csoportja van: a II. évfolyam és a III—IV. évfolyam, melyeket egymástól elkülönítve hallgatnak. Csak a tudományos szemináriumok egyik-másikában vesznek együttesen részt. A II. évfolyam anyagában a történelmi teológia és a filozófia-pedagógiai anyag az uralkodó. A III—IV. évfolyamon, amelyek minden tárgyat együtt hallgatnak, a szisztematika-teológia és a gyakorlati teológia lép a történelmi anyag mellé. 3. Az V. évfolyam, amely a tudományos szemináriumokat kivéve a többi évfolyamoktól egészen el van különítve s amelynek anyagában az összes teológiai tudományok a gyakorlati teológiával és a lelkipásztori szolgálattal vannak a legszorosabb kapcsolatban, s amelynek tananyagához hozzátartozik egy hathetes gazdasági tanfolyam.

A tanfolyam alatt *négy vizsgálatot* kell kiállaniuk a hallgatóknak: első év végén a minősítő, második végén az alap-, negyedév végén az I. lelkészsképesítő, ötödév végén a teológiai záróvizsgálatot.

A tantervre nézve jellegzetes a *bibliai és hitvallási alap* fokozott hangsúlyozása. A bibliai tudományok minden vizsgálaton helyet találnak. A gyakorlati teológia még nagyobb fontosságot nyer: 1924 óta a gyakorlati teológia diszciplínáit két professzor adja elő, mert a filozófiai-pedagógiai tanszék professzora is a gyakorlati teológia előadására nyer megbízatást (egyik professzor a homiletika-liturgika, másik a katechetika-poimenika) és az egész teológiai oktatás nemcsak az ötödik évfolyamon, hanem a többin is, a gyakorlati teológiára néz, mert az egyház szolgálatára akar előkészíteni. Úgy a tanterv összeállításánál, mint az egyes tárgyak kezelésénél különös figyelem fordított a hallgatók hiányos magyar nemzeti műveltségének és társadalmi neveltségének pótlására.

A teológiának *lelkészképző intézetté* való átforgalmazását teljes mértékben véghez viszi. Az első év elején ünnepélyes fogadalmal felvett ifjak az ötödik év végéig, amikor ünnepélyesen átadatnak az egyházkerületnek, úgy a szorgalmi, mint a szünidő idején, úgy az intézetben, mint otthon, a szülői házban, úgy egymás között, mint társaságban, az intézet irányítása, fegyelme alatt állnak és mint Isten országának erdélyi egyházkerületünkben való szolgálatára készülő ifjak, állandóan benne kell éljenek ennek a szolgálatnak légkörében. Úgy intézeti, mint otthoni életükben Isten igéjének hatalma alá akarja állítani őket a nevelési szabályzat, amely arra törekszik, hogy megismertesse és rászoktassa az ifjakat az Ige és imádság által megszentelt keresztyén lelkipásztori életgyakorlatra. Nagy figyelemmel van a Szabályzat arra, hogy ne a külső kényszer, a dresszura, hanem az önnevelés és az egymás nevelése legyen az uralkodó.

Az intézeti élet irányításában, kialakításában és ellenőrzésében a legmesszibbmenő autonomiával vesz részt az ifjúság. Úgy a rendtartás kifejezett útastításai, mint a rendtartás szelleme és az évtizedes gyakorlat úgy az egész tanárkarnak, mint az egyes offi-
cálistáknak az ifjúságot kormányzó, fegyelmező munkájában a rideg paragrafusoknak és a hatalmi szónak érvényesítése helyett a személyes, atyai, baráti ráhatás eszközeit és módszereit helyezik elő-
térbe. A bibliakörébe tartozó ifjút a bibliakört vezető tanár a saját patronátusa alá tartozónak tekinti, akiért a többiekén túlmenő fele-
lősséget érezvén, a többiekén túlmenő érdeklődéssel kíséri sorsát.

Ez a Szabályzat több mint 20 esztendei tusakodás és próbálkozás eredménye. Mikor 1939 ben életbelépett, tulajdonképpen nem hozott semmi újat, csak összefoglalta, elrendezte azokat a lelkesznevelésre vonatkozó tanárkari, előljárósági, igazgatótanácsi rendelkezéseket, amelyek az 1927. Szabályzatot módosították és amely rendelkezések már alkalmaztattak is.

Előállításának ez a sajátossága tette ezt a Szabályzatot olyan szilárd fundamentumon nyugvóvá, hogy még olyan óriási változás, mint amilyen volt Erdély hazatérése, sem tette szükségessé a Szabályzat átdolgozását.

Dr. Gönczy Lajos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vásárhelyi J.: Krisztus szolgálatában.

Kolozsvár 1942.

Ebben a kötetben jelentek meg Vásárhelyi Jánosnak azok a beszédei, amelyek a két utolsó évben hangzottak el Erdély különböző templomaiban tartott istentiszteleteken. A szerző maga „számadásnak“ nevezi ezt a könyvét, mert benne, mint mondja, be akar számolni arról, hogyan végezte az elmúlt közelebbi években igehirdetői szolgálatát. Az a gondolat van ebben kifejezve, hogy az igehirdetői szolgálat munkája nemcsak azokra tartozik, akik annak legközvetlenebbül, mint hallgatók, tanúi, hanem az egész egyházra és mindenkire. Ez még a gyülekezeti lelkipásztor szolgálatában is így van. Az, hogy ő hogyan hirdeti az Igét, csak látszólag az ő és a gyülekezet dolga s csak látszólag marad meg eunek hatása csak magában a gyülekezetben, valóságban kihat azok révén, akik hallgatták, másokra is, bekapcsolódik az egész egyház életébe s mindenki, aki Igét hirdet, felelős az egész egyháznak. Minden komoly és hívő szolgálat az egész egyházat építi, minden felületes és gondatlan munka az egész egyházra veszedelmes. Még inkább jelentős ez a szolgálat akkor, ha ezt az egyház vezetésével megbízott egyén végzi. A szava súlyosabban esik a lalba, nagyobb hatást tesz és szélesebb körben mozgatja a hallgatók és környezetük szívében. Mikor tehát Vásárhelyi János ebben a könyvben számot ad arról, hogyan szolgált, valami olyant tesz, amire ugyan hivatalosan nincs kötelezve, de ami mindenki részéről köszönetet érdemel, mert a kiadott kötetrel még tovább halad hat az a hatás, amit élő szavával gyakorolt.

A kötet 64 beszédet tartalmaz, a beszédek az egyházi évkör szerint vannak elrendezve. A 317 lapos könyv nagy anyagot foglal magában. A beszédekből, mint az az igazi prédikációkban mindenütt, össze lehet állítani a szerző gazdag és változatos témakörét, amellyel felvesz minden kérdést, ami a hallgatókat érdekelheti s megoldása rájuk nézve fontos, de össze lehet állítani annak a kornak a képét is, amelyben ezek elhangzottak. A témák között a személyes élet nagy kérdései: a Krisztus követésére való alkalmasság (A nagy ajánlat), az igehirdetés és hallgatás viszonya (Miért prédikálunk?), az Istenben való élet valósága (Isten sátora), az istentiszteletlátogatás fontossága (A templom gyakorlása), a ke-

resztyén türelem (Várákozás) stb. egészen világosan és határozot-
tan állíttatnak az Ige tükrebe. A szerző ismeri a gyülekezetet,
amelynek prédikál s ismeri annak szükségzeit, kérdéseit. Nagy
változatosságban jelennek meg itt azok a kérdések, amelyek épen
ma a lelkeket igazgatják és kapnak feleletet az Ige világánál.

Az a világ, amelyben Vásárhelyi János hirdeti Isten Igéjét,
egy nyugtalan, aggódó, változékony világ. Benne az ember nem
támaszkodhatik semmi földi erőre, vagy vigasztalásra, olyan az
ember ebben a világban, mintha kiszámíthatatlan véletlenek és
gonosz erők játszanának vele. Azért hirdeti azok számára, akik
igehirdetését hallgatják, Isten hatalmát és uralmát a világ felett.
Hirdeti, hogy nem a gazdagság, tudomány vagy műveltség, hanem
a lelkek megváltozása, Krisztusban való megújulása az, amittől a
jövendőt várunk kell. Ezt hirdeti a felnőtteknek, de ezt hirdeti
akkor is, mikor tanulóknak, gyermekeknek, theologiai hallgatók-
nak, az életbe kilépő ifjaknak szól. Nem nagy dolgokat kíván Isten
tőlünk, csak egy a mi dolgunk: lemondani az önmagunk erejéről
és indulni Jézus után s hittel várni a Lélek ajándékát.

Kár, hogy az egyes beszédek mellé nincs odajegyezve, hogy
szerzőjük mikor és hol mondotta el azokat. Igaz, hogy a prédi-
kációnak az alkalom, amikor elhangzott, csak mellékes kísérője,
igazsága nem függ a körülményektől, mégis érdekes lett volna
meglátni, milyen változatos alkalmak és mennyi fajta és féle gyü-
lekezet volt az, ahol a szerző szólott. Maguk a témák, ahogy így
nézzük őket, tulajdonképpen kimerítik a keresztyén ember életének
minden körülményét. Ezért a beszédek nem egyhanguak; bennük
változatosság látható. Ez különben a szerző többi kötetében is
tapasztható s beszédeinek egyik értékes vonása. Ezért ez a kötet
is, nemcsak prédikációirodalmunk nyeresége, de nyereség abból a
szempontból is, hogy egyházunk lelki iörténetének értékes képe
rajzolódik ki benne, ahogyan azt a szerző látja s ahogyan az egy-
ház ezen történelmi helyzetében az Ige szolgálatával segítséget és
támogatást akar nyújtani.

I. L.

Tudománnyal . . . !

— *Néhány szó az egyházi tanárképző ügyében.* —

Tudománnyal . . . ! — ez volt Bethlen Gábor nagy fejedelmünk jelmondatának egyik része. Ezt idézi Makkai Sándor nemzetnevelési tervezetének címétül. Nem véletlenül történtek mindezek, hanem józan megfontolás és egy bő élettapasztalat után. Már ebből is világos, hogy van valami kapcsolat a tudomány és a református lelkipásztor között. Nézzük meg most, hogy állunk a tudománnyal? Fontos ez azért, mert tudomány nélkül az ige fegyvere életlen és a kürt, mely a lelkipásztornak adatott, nagyon bizonytalan zengést ad.

Már ebből a pár sorból is kitűnik és minden józan ember ezt észre is veszi, hogy a lelkipásztornak kell először és legjobban felkészülni tudomány tekintetében. Már csak azért is, mert őt érik a legtöbb és legkülönfélébb kérdések és hogy adjon szerencsétlen feleletet, ha csak dadogni tud az illető dolgokról egyoldalú és hiányos felkészültsége miatt. Továbbmenve, hogy adjon hivatásának tekintélyt a többi életpályák felett, ha hiányos felkészültsége? Nem lehet mindenre a Szentírással válaszolni, mert a vak is látja, hogy az csak kibúvó az értelmes és világos felelet alól.

Természetes, a lelkipásztor hivatásánál és sajátos helyzeténél fogva elsősorban az Ige tudományában legyen felkészülve. Ez elemi követelmény. Theologus legyen a szó igazi értelmében, azaz tudományosan is foglalkozzék az igével. Tisztában legyen a theologia minden ágával legalább annyiban, hogy látja az összefüggéseket egyes disciplinák között és magának is megvan a helyes nézete az egyes dolgokról. Az a theologia feladata, hogy nevelje magának ilyen theologusokat, vagy sem. Még szűkebb körre fogva a dolgot, a jelen theologusoknak a feladata, hogy nevelnek-é utódot maguknak, vagy sem. Az ideális főiskolai és egyetemi munka a szemináriumi munkánál kezdődik. Ott, amikor a professzor és studens együtt keresik a kérdések megoldását. A megvalósítás többféle lehet. Lehet olyan, mint volt megboldogult Csikesz Sándoré. A szemináristáknak kiadta a munkát s mikor azok beszámolták arról, ellenőrizte, helyes-é és ami jó, azt a maga szempontja szerint összefoglalta. Így nevelte rendszeres munkára hallgatóit és eredménye volt a Theologiai Tanulmányokban megjelent számos

értékes közlemény és doktori értekezés. Ha meggondoljuk azt, hogy a franciaországi reformátusoknak, kiknek számuk egymillió körül van, kb. hatszáz folyóiratuk és lapjuk van, akkor a mi történelmi egyházunk szégyelheti magát.

A másik dolog és fontosabb ennél az, hogy a lelkipásztornak nemcsak az ige tudományával kell foglalkozni, hanem mással is. Megeshetik, hogy valakinek éppen a filozófiához van kedve, vagy mint példa is van rá, az egyháztörténelemhez, a fűvészethez, a természettudományhoz vagy máshoz. Az a kérdés, összeegyeztethető-e a lelkipásztori hivatással, vagy sem? Előtte világos, hogy igenis összeegyeztethető, de vannak, sajnos, olyanok közöttünk, akik nem képesek korlátoltságuknál fogva arra, hogy ezt felfogják és megértsék. Pedig csak elő kell venni Makkai Sándornak „Az egyház missziói munkája” című könyvét és ebben a második részben, ahol a lelkipásztorral foglalkozik, meg lehet találni mindezeket.

Makkai Sándor idézett könyvében, a lelkipásztorról szólva, a „t. t.” titulusból indul ki. A lelkipásztor „tiszteletes tudós” volt. Barátosan a cinteremben van egy sír és a sírkövön az elhunyt esperes is „tudósnak” van minősítve. Bizonyára méltán megérdemelte. Az nem érdemli meg csak, kinék abból áll összes tudománya, hogy apósa által már egyszer elmondott, de akkor sem eredeti prédikációt a két harangszó között elolvassa és dörgedelmesen vagy érzelmesen előadja a hívek nagyobb épülésére. A magyar prédikátor tudós volt és ezért volt tekintélye. Nem ítélte el senki azért, mert mással foglalkozott. Nagy józanságra vall az, hogy sok külföldi egyetemen a theologusnak először el kell végezni a filozófiai fakultást s aztán mehet csak theológiára. Nálunk ezt csak a theologiai után tehetjük meg. Így volt ez az első világháború előtt is. Kezembem vannak azok a doktori értekezések, melyeket a mai theologiai professzoraink vagy filozófiából, vagy pedagógiából írtak.

A legújabb hazai magyarnyelvű theologiai irodalom némelyikéből az látszik éppen, hogy a református egyház azáltal volt magasabban másoknál, hogy világos fejű tudósokat nevelt. Olvasásuk el az illetők Makkai Sándor idézett könyvét, melyet különben Debrecenben még a leggyengébb theologus is ismer, továbbá nézegessék át Révész Imre: A magyar református egyház története (a reformáció korától a bécsi békéig) Debrecen, 1938 ban a Paróchiális könyvtársorozatban megjelent könyvét s még sok mást, melyeket nem akarok felsorolni, de bárkinek szívesen ajánlok, meglátják, hogy csak az egyháznak volt haszna abból, ha lelkipásztorai nemcsak theológiával, hanem más tudománnyal is foglalkoztak. Most fontos volna, hogy éppen a bölcsészetet minél többen végezzék el a lelkipásztorok közül, amikor éppen az egyházat fenyegeti az a veszély, hogy tanerők nélkül marad. Másodszor azért is fontos volna, hogy papi jellegű emberek kerüljenek különösen középiskolákhoz, hogy a jövő nemzedék vallásos neve-

lése biztosítva legyen. Ezt felismerte a katolicizmus és csak szét kell nézni az egyetemen, hány barát, kispap és apáca van ott? Mi közülünk pedig csak az lézeng ott, aki valami miatt arra kényszerült, hogy a papi pályával leszámoljon. Egy kettő akad csak, aki ebbeli végzettségét az egyház javára akarja érvényesíteni.

Az utolsó kérdés az, hogy mit tehet az egyház ebben a tekintetben? Ma igazán megköveteli a szükség, hogy tudósokat neveljen az egyház. Saját magának szerez vele büszkeséget. Az a feladata és úgy érzem, hogy kötelessége egyházunk vezetőinek, ha fel akarja venni a versenyt másokkal, nyúljanak a törekvő és továbbtanuló ifjak hóna alá és emeljék magukhoz addig, amíg nem késő, míg a megnemértés és irigység miatt el nem megy a kedve az illetőknek az egyház kebelében maradáستól. Ezt szolgálná egy egyházi tanárképző, hová azok iratkoznának be, akik egyházi iskoláknál szeretnének elhelyezkedni és akiket az egyház el is helyezne a megfelelő helyre. Ha csak hitvallási ismereteket adna is, nagyon áldásos volna. Hátha még világnézeti kérdéseket tárgyalna. Ha csupán formalitás volna az egész, akkor is reményteljesebb volna az egyházi iskoláztatás jövő képe. Nem történne más, minthogy visszatérnénk a régi és jól bevált rendszerhez. Csak jóindulat kell hozzá, ha a másik nem adatott meg. T. i. a tisztánlátás és a megfelelő tudás. Az egyház vezesse fiait a tudományban és buzdítsa. S ha valakinek kedvet és tehetséget adott az Isten, használja is ki azt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj *Dedk Gábor.*

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P.
— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6·50 P. Előkészületben a III. kötet. (6.— P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója.
„Élő Könyvek“ 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6.— P.

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —·50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —·10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatoryos hazából.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3.— P. Egyszerűbb kiadás ára 2.— P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 1.50 és 2.80 P.

Ecsedy Aladár: Örvendeztetek! 30 példára alkalmas darab, ára 5.— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondasós képeslapok nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL“

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak Egy hóra 2.40 Pengő, negyedévre 7.20 Pengő.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos